

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. balandžio 25 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas), Gedimino Sagačio ir Dalios Vasarienės,

teismo posėdyje kasacine raštinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės D. K. kasacinį skundą dėl Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. rugsėjo 20 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės D. K. ieškinį atsakovui Rokiškio socialinės paramos centrui dėl darbo ginčo dėl teisės.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių prastovos paskelbimo pagrindus darbuotojų atstovavimą darbdavio lygmeniu įgyvendinantiems asmenims, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė kreipėsi į teismą, prašydama panaikinti atsakovo 2020 m. lapkričio 3 d. įsakymą Nr. P1-613 „Dėl prastovos skelbimo Pagalbos į namus padalinio socialinei darbuotojai – padalinio vadovei D. K.“, pripažinti atsakovo vykdomus struktūrinius pertvarkymus, sujungiant Pagalbos į namus ir Dienos socialinės globos padalinius į vieną Socialinių paslaugų namuose padalinį, fiktyviais, vykdomais turint tikslą atleisti ieškovę, taip pat panaikinti atsakovo 2020 m. liepos 29 d. įsakymą Nr. V1-328, kuriuo patvirtinta nauja atsakovo struktūra, bei 2020 m. liepos 30 d. įsakymą Nr. P1-403, kuriuo nuo 2020 m. lapkričio 4 d. panaikintos Pagalbos į namus padalinio ir Dienos socialinės globos padalinio vadovų pareigybės ir įsteigiama viena Socialinių paslaugų namuose padalinio socialinio darbuotojo – padalinio vadovo pareigybė, įpareigoti atsakovą užtikrinti su ja pasirašytoje sutartyje nustatytas darbo sąlygas – darbo vietą, darbo funkcijas, atlyginimą ir kt., priteisti iš atsakovo ieškovės naudai skirtumą tarp vidutinio darbo užmokesčio bei išmokėtų sumų už priverstinės pravaikštos laiką, laikotarpio nuo 2020 m. gruodžio 15 iki atsakovo pareigos užtikrinti sutartyje nustatytas darbo sąlygas įvykdymo.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

3. Panevėžio apylinkės teismas 2022 m. birželio 3 d. sprendimu atmetė ieškinio reikalavimus, kuriais ieškovė prašė atsakovo Rokiškio socialinės paramos centro direktoriaus 2020 m. lapkričio 3 d. įsakymą Nr. P1-613 „Dėl prastovos skelbimo Pagalbos į namus padalinio socialinei darbuotojai – padalinio vadovei D. K.“, 2020 m. liepos 29 d. įsakymą Nr. V1-328, kuriuo patvirtinta nauja Rokiškio socialinės paramos centro struktūra, ir 2020 m. liepos 30 d. įsakymą Nr. P1-403, kuriuo nuo 2020 m. lapkričio 4 d. naikinamos Pagalbos į namus padalinio ir Dienos socialinės globos padalinio vadovų pareigybės ir nuo 2020 m. lapkričio 4 d. įsteigiama viena Socialinių paslaugų namuose padalinio socialinio darbuotojo – padalinio vadovo pareigybė, panaikinti, taip pat kuriais ieškovė prašė pripažinti atsakovo vykdomus struktūrinius pertvarkymus, sujungiant Pagalbos į namus ir Dienos socialinės globos padalinius į vieną Socialinių paslaugų namuose padalinį, fiktyviais, vykdomais turint tikslą atleisti ieškovę, ir priteisti iš atsakovo ieškovei skirtumą tarp vidutinio darbo užmokesčio bei išmokėtų jai sumų už priverstinės pravaikštos laiką laikotarpio nuo 2020 m. gruodžio 15 d. iki 2021 m. rugpjūčio 5 d. Kitą ieškinio reikalavimą – įpareigoti atsakovą užtikrinti ieškovei su atsakovu pasirašytoje sutartyje nustatytas darbo sąlygas: darbo vietą, darbo funkcijas, atlyginimą ir kita, teismas paliko nenagrinėtą.
4. Teismas byloje nustatė šias aplinkybes:
 - 4.1. Ieškovė ir atsakovas 2008 m. rugpjūčio 29 d. sudarė darbo sutartį Nr. 68 (toliau – darbo sutartis), pagal kurią ieškovė nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. dirbo Rokiškio socialinės paramos centre socialine darbuotoja, o nuo 2011 m. birželio 28 d., pakeitus darbo sutarties 1.2 punktą, – vyriausiąja socialine darbuotoja. Nuo 2019 m. sausio 1 d. ieškovė ėjo Pagalbos į namus padalinio socialinio darbuotojo – padalinio vadovo – pareigas.
 - 4.2. Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Panevėžio teritorinio skyriaus vedėja 2020 m. rugsėjo 11 d. sprendimu Nr. SD-05-11699 suteikė atsakovui sutikimą nutraukti darbo sutartį su ieškove. Ieškovė šį sprendimą apskundė administracine tvarka.
 - 4.3. Atsakovo Rokiškio socialinės paramos centro direktoriaus 2020 m. lapkričio 3 d. įsakymu Nr. P1-613 „Dėl prastovos skelbimo Pagalbos į namus padalinio socialinei darbuotojai – padalinio vadovei D. K.“ ieškovei paskelbta prastova nuo pirmosios darbo dienos po jos laikinojo nedarbingumo pabaigos, iki kol vyks darbo ginčas administracinėje byloje pagal ieškovės skundą dėl Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Panevėžio teritorinio skyriaus vedėjos 2020 m. rugsėjo 11 d. sprendimo Nr. SD-05-11699, o jos atleidimo klausimą nurodyta spręsti darbo ginčui pasibaigus.

- 4.4. Atsakovo Rokiškio socialinės paramos centro direktoriaus 2020 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. V1-328 buvo patvirtinta nauja Rokiškio socialinės paramos centro struktūra, kuri įsigaliojo 2020 m. lapkričio 4 d. ir pagal kurią Pagalbos į namus ir Dienos socialinės globos padaliniai sujungti į Socialinių paslaugų namuose padalinį.
- 4.5. Atsakovo Rokiškio socialinės paramos centro direktoriaus 2020 m. liepos 30 d. įsakymu Nr. P1-403 nuo 2020 m. lapkričio 3 d. buvo panaikinta Pagalbos į namus padalinio ir Dienos socialinės globos padalinių socialinių darbuotojų – padalinių vadovų pareigybės ir nuo 2020 m. lapkričio 4 d. įsteigta viena Socialinių paslaugų namuose padalinio socialinio darbuotojo – padalinio vadovo pareigybė.
5. Teismas, įvertinęs atsakovo nuostatus, nurodė, kad atsakovo vadovas turi diskreciją nuspręsti, kaip organizuoti veiklą, kokių darbuotojų reikia įstaigos veikloje, kokios pareigybės tampa perteklinės. Teismo vertinimu, atsakovo vadovas turi teisę optimizuoti darbo resursus, nusprenddamas, kad darbuotojo atliekama darbo funkcija nebereikalinga, ir tokiu atveju nutraukti darbo sutartį.
6. Pirmosios instancijos teismas padarė išvadą, kad nors Rokiškio socialinės paramos centre iki įsakymo dėl prastovos skelbimo ieškovei darbo aplinka buvo konfliktiška, kelianti darbuotojams įtampą, tačiau nėra pagrindo konstatuoti, jog darbdavys padidino kontrolę išskirtinai ieškovei. Teismas konstatavo nesant pagrindo pripažinti Rokiškio socialinės paramos centro įstaigoje vykdomus struktūrinius pertvarkymus fiktyviais, vykdomais turint tikslą atleisti konkrečiai ieškovei.
7. Dėl reikalavimo panaikinti atsakovo įsakymą dėl prastovos ieškovei paskelbimo teismas nusprendė, jog, ieškovei apskundus Valstybinės darbo inspekcijos Panevėžio teritorinio skyriaus sprendimą suteikti sutikimą nutraukti darbo sutartį su ieškove, atsakovas nutraukti darbo sutarties su ieškove negalėjo, nes tai prieštarauja Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – [DK](#)) 168 straipsnio 3 daliai.
8. Teismo vertinimu, situacija, kai jau yra panaikinta darbuotojo pareigybė, o darbo sutarties nutraukimas negalimas, nes yra ginčijamas sprendimas suteikti sutikimą nutraukti darbo sutartį, laikytina objektyvia priežastimi, dėl kurios darbdavys negali darbuotojui suteikti pagal darbo sutartį suldyto darbo. Teismas nustatė, kad atsakovas ieškovei siūlė užimti laisvas lankomosios priežiūros darbuotojo pareigas, tačiau ieškove su pasiūlymu nesutiko. Taip pat teismas, įvertinęs atsakovo pateiktus į bylą duomenis apie laisvas pareigas, kurias galėtų užimti ieškove pagal savo kvalifikaciją, konstatavo, kad tokių pareigų laikotarpiu nuo 2020 m. gruodžio 15 d. iki 2021 m. rugpjūčio 4 d. nebuvo.
9. Teismas nusprendė, kad atsakovas turėjo pagrindą ieškovei skelbti prastovą nuo pirmosios darbo dienos po jos laikinojo nedarbingumo pabaigos, iki kol vyks darbo ginčas administracinėje byloje pagal jos skundą dėl Valstybinės darbo inspekcijos Panevėžio teritorinio skyriaus 2020 m. rugsėjo 11 d. sprendimo Nr. SD-05-11699 suteikti sutikimą nutraukti darbo sutartį, o jos atleidimo klausimą spręsti darbo ginčui pasibaigus. Teismas nurodė, kad ieškovei neginčijant aplinkybės, jog, jai paskelbus prastovą, buvo išmokėtos [DK 47 straipsnio](#) 2 dalies 3 punkte nustatytos išmokos, kaip tai buvo nurodyta ginčijamame įsakyme, bei netenkinus ieškovės reikalavimo pripažinti minėtą įsakymą neteisėtu, jos reikalavimas priteisti skirtumą tarp vidutinio darbo užmokesčio bei išmokėtų sumų už priverstinės pravaikštos laiką taip pat atmestinas.
10. Teismas nustatė, kad ieškove atleista iš darbo atsakovo 2021 m. rugpjūčio 5 d. įsakymu Nr. P1-331. Teismas pažymėjo, kad civilinėje byloje [Nr. e2-387-504/2022](#) sprendžiami ieškovės atleidimo iš darbo neteisėtumo ir su tuo susiję klausimai pagal Rokiškio socialinės paramos centro ieškinį bei grąžinimo į darbą ir su tuo susiję klausimai pagal ieškovės ieškinį. Todėl teismas padarė išvadą, kad ieškovės reikalavimas, pareikštas civilinėje byloje [Nr. e2-387-504/2022](#), ir reikalavimas, pareikštas šioje byloje – įpareigoti atsakovą užtikrinti jai su atsakovu pasirašytoje sutartyje nustatytas darbo sąlygas: darbo vietą, darbo funkcijas, atlyginimą ir kita, iš esmės yra tapatūs, todėl, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 296 straipsnio 1 dalies 4 punktu, teismas šį reikalavimą paliko nenagrinėtą.
11. Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. rugsėjo 20 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.
12. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė, kad teismas neturi įgaliojimų vertinti darbovietės struktūrinių pertvarkymų tikslingumo ir pagrįstumo, o gali tik tirti ir nustatyti, ar darbovietės struktūriniai pertvarkymai atlikti kompetentingo organo sprendimu, ar jie yra realūs, ar nėra fiktyvūs, atlikti turint tikslą tik pagrįsti darbo sutarties nutraukimą su konkrečiu darbuotoju. Kolegija pažymėjo, kad byloje nustatytos aplinkybės patvirtina, jog atsakovo įvykdyti struktūriniai pertvarkymai priimti įstatyme reikalaujama kompetentingo asmens sprendimais ir pagrįsti ekonominėmis, organizacinėmis bei kokybiškos paslaugos, teikiamos paslaugų gavėjų namuose, užtikrinimo priežastimis.
13. Kolegija nustatė, kad įsteigtą naują Socialinių paslaugų namuose padalinio socialinio darbuotojo – padalinio vadovo pareigybę buvo pasiūlyta užimti I. R., kuri ėjo panaikinto Dienos socialinės globos padalinio vadovo pareigas, taip užtikrinant jai [DK 61 straipsnio](#) 3 dalyje nustatytą garantiją, t. y. kaip auginančiai vaiką, gim. 2018 m. kovo 16 d., ir atitinkančiai naujai pareigybei keliamas kvalifikacijos reikalavimus. Teisėjų kolegijos vertinimu, esant nurodytoms aplinkybėms, atsakovas turėjo pagrindą paskelbti prastovą ieškovei, iki bus išspręstas jos skundas, nes jos pareigybė neišliko, o siūlomo darbo ji atsisakė. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nurodė neturinti pagrindo konstatuoti, kad šalyje keičiantis ekonominei situacijai struktūriniai pertvarkymai buvo netikslingi.
14. Kolegija nusprendė, kad [DK 168 straipsnio](#) 3 dalyje nustatytas reikalavimas gauti Valstybinės darbo inspekcijos sutikimą, siekiant atleisti darbuotoją, įgyvendinantį darbuotojų atstovavimą, yra pakankama tokio asmens apsauga nuo galimo diskriminavimo dėl jo narystės profesinėje sąjungoje. Todėl atsakovui gavus Valstybinės darbo inspekcijos sutikimą, šio teisėtumas buvo patikrintas abiejų instancijų teismuose, papildomo profesinės sąjungos sutikimo reikalavimas, kolegijos vertinimu, būtų perteklinis. Aplinkybė, kad pagal kolektyvinės sutarties nuostatas darbuotojai, išrinkti į darbuotojų atstovaujamosios organus laikotarpiui, kuriam jie išrinkti, negali būti atleisti iš darbo be išankstinio to organo sutikimo, teisėjų kolegijos nuomone, nesudaro pagrindo kitokiai išvadai.
15. Teisėjų kolegija nesutiko su ieškove, kad jai darbdavys taikė psichologinį spaudimą ir mobingą, siekdamas priversti ją išeiti iš darbo savo noru. Kolegijos vertinimu, ieškovės į bylą pateikti elektroniniai laišakai nepatvirtina minėtų argumentų, nes juose prašoma tinkamo darbo funkcijų atlikimo užtikrinimo, kaip tai apibrėžta ieškovės pareigybės aprašyme. Kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad atsakovo direktorė, vykdydama jai pavestas funkcijas, turėjo teisę ieškovei pavesti atlikti tam tikrus darbus, pateikti prašomus dokumentus, kontroliuoti, kaip laikomasi darbo drausmės, ir tai nelaikytina psichologiniu spaudimu.
16. Kolegija pažymėjo, kad Regionų apygardos administracinio teismo rūmų 2021 m. gegužės 6 d. sprendime administracinėje byloje [Nr. e12-577-320/2021](#) nurodyta, jog pareiškėja (ieškove šioje byloje) patvirtino, kad su darbdaviu jokių konfliktų nebuvo kilę, o kilus ginčui ir jam persikėlus į darbo ginčus nagrinėjančią instituciją, darbdavys pats ištaisydavo pažeidimus, ginčas būdavo baigiamas taikos sutartimi. Tokias aplinkybes teisėjų kolegija įvertino kaip paneigiančias ieškovės nurodytas aplinkybes, kad jai buvo taikomas psichologinis spaudimas, siekiant atleisti ją iš darbo. Vien bendro pobūdžio teiginiai, jog darbuotojas aktyviai dalyvauja profesinės sąjungos veikloje, drąsiai reiškia savo nuomonę, yra principingas, kolegijos nuomone, negali būti vertinami kaip pagrindas pripažinti, jog darbo santykių nutraukimas su šiuo darbuotoju kaip nors susijęs su jo veikla profesinėje sąjungoje.
17. Teisėjų kolegija taip pat nesutiko su ieškovės teiginiais, kad 2020 m. liepos 29 d. ir 2020 m. liepos 30 d. įsakymai dėl struktūrinių pertvarkymų yra priimti iki konsultacijų su profesinėmis sąjungomis. Kolegija nustatė, kad 2020 m. liepos 14 d. įvyko posėdis su atsakovo darbuotojų profesinės sąjungos „Solidarumas“ atstovais dėl informavimo ir konsultavimo dėl numatomų struktūros pokyčių, ši profesinė sąjunga neprieštaravo dėl tokių sprendimų priėmimo, o 2020 m. liepos 17 ir 24 d. – su ieškovės vadovaujamos atsakovo darbuotojų

profesinės sąjungos atstovais. Protokoluose užfiksuota, kad atsakovo atstovai pristatė profesinių sąjungų atstovams numatomus atsakovo organizacinės struktūros pokyčius, datą, padalinių vadovų etatų pokytį.

18. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal kasacinio teismo praktiką [DK](#) nenustatyta būtinybė pasiekti bendrą sprendimą įvykdžius konsultacijas, t. y. atitinkamas sprendimas ar dokumentas turi būti derinamas su darbuotojų atstovais, bet neprivalo būti suderintas. Susitarimo nesudarymas, darbuotojų atstovų nesutikimas su numatomais darbdavio sprendimais savaime nereikia informavimo ir konsultavimo procedūrų nesilaikymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-1 17-687-2020).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

19. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. rugsėjo 20 d. nutarties ir Panevėžio apylinkės teismo 2022 m. birželio 3 d. sprendimo dalis, kuriomis atmesti ieškovės ieškinio reikalavimai dėl atsakovo 2020 m. lapkričio 3 d. įsakymo Nr. P1-613 panaikinimo ir dėl skirtumo tarp vidutinio darbo užmokesčio bei išmokėtų ieškovei sumų už priverstinės prastovos laiką priteisimo iš atsakovo, ir dėl šių ieškinio reikalavimų priimti naują sprendimą – šias ieškinio dalis patenkinti, taip pat priteisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

- 19.1. Teismai netinkamai aiškino materialiosios teisės normas, reglamentuojančias darbuotojui taikomos prastovos teisėtumo sąlygas, ir nukrypo nuo kasacinio teismo suformuotos teisės aiškinimo ir taikymo praktikos šiuo klausimu. [DK 47 straipsnio](#) 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad darbdavys darbuotojui ar darbuotojų grupei gali skelbti prastovą, kai darbdavys negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje suldyto darbo dėl objektyvių priežasčių ne dėl darbuotojo kaltės ir darbuotojas nesutinka dirbti kito jam pasiūlyto darbo. Kasacinio teismo praktikoje ir teisės doktrinoje prastova aiškinama kaip laikinas darbuotojo darbo sutartimi suldytos darbo funkcijos neatlikimas dėl nuo kitos šalies – darbdavio – priklausančių priežasčių (pvz., užsakymų stokos ar perprodukcijos, gamybos, sandėliavimo ar tiekimo sutrikimų, ekonominių ar finansinių priežasčių arba streikų, lokautų). Prastovos paskelbimas siejamas su objektyviomis priežastimis, t. y. kai dėl prastovos nėra darbo sutarties šalių kaltės. Taigi, prastova gali būti laikoma tik tokia situacija, kai darbo vieta yra, tačiau dėl tam tikrų priežasčių nėra darbo. Atsakovas ieškovei paskelbė prastovą, nors ieškovės darbo vieta ir pareigybė buvo panaikinta. Panaikinus darbuotojo darbo vietą, darbuotojas turi būti atleidžiamas iš darbo, o ne jam skelbiama prastova.
- 19.2. Apeliacinės instancijos teismas nevertino ieškovei paskelbtos prastovos priežasčių pobūdžio (ar priežastys buvo objektyvios ar subjektyvios). Ieškovės darbo vietos ir pareigybės panaikinimas buvo subjektyvi ir išskirtinai nuo atsakovo valios priklausanti aplinkybė. Tiek 2020 m. liepos 29 d. įsakymą Nr. V1-328, kuriuo buvo patvirtinta nauja atsakovo struktūra, tiek 2020 m. liepos 30 d. įsakymą Nr. P1-403, kuriuo buvo panaikintos Pagalbos į namus padalinio ir Dienos socialinės globos padalinio vadovų pareigybės, priėmė atsakovo vadovė, kuri vienašališkai ir nusprendė atlikti atsakovo struktūrinius pertvarkymus ir nuo 2020 m. lapkričio 3 d. panaikinti minėtų padalinių vadovų pareigybės. Atsakovas į bylą nepateikė jokių įrodymų, patvirtinančių, kad minėtų pareigybų panaikinimas nuo nurodytos datos buvo būtinas dėl objektyvių priežasčių. Atsakovui buvo žinoma, kad ieškovė yra Rokiškio socialinės paramos centro darbuotojų profesinės sąjungos pirmininkė, kuriai taikomos visos garantijos, įskaitant ir [DK 168 straipsnio](#) 3 dalyje nustatytą garantiją, pagal kurią darbuotojų atstovavimą įgyvendinantys asmenys laikotarpiu, kuriam jie išrinkti, ir šešiis mėnesiais po jų kadencijos pabaigos negali būti atleisti iš darbo darbdavio iniciatyva ar jo valia ir jų būtinosios darbo sąlygos negali būti pablogintos, palyginti su ankstesnėmis jų būtinosiomis darbo sutarties sąlygomis, be Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektorius įgalioto Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus, kuriam priklausančioje teritorijoje yra darbdavio darbovietė, vadovo sutikimo.
- 19.3. Atsakovas turėjo atitinkamų padalinių sujungimo ir padalinių vadovų pareigybų panaikinimo datą nustatyti tuomet, kai visos galimos atitinkamų sprendimų apskundimo procedūros jau būtų pasibaigusios. Jeigu atsakovas šios aplinkybės nenumatė, tuomet turėjo struktūrinių padalinių pertvarkymo atlikimo laiką nukelti, iki išsispres Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vedėjo sprendimo teisėtumo klausimas. Todėl tai sudaro pagrindą konstatuoti, kad prastovos ieškovei paskelbimą nulėmė išskirtinai subjektyvios, nuo atsakovo valios priklausiusios priežastys.
- 19.4. Teismai netinkamai taikė [DK 168 straipsnio](#) 3 dalį ir 2020 m. spalio 16 d. pasirašytos 2021 m. nacionalinės kolektyvinės sutarties IV skyriaus 14 straipsnio nuostatas. [DK 168 straipsnio](#) 3 dalies norma draudžia ne tik atleisti iš darbo darbdavio iniciatyva ar darbdavio valia, bet ir pabloginti būtinąsias darbo sutarties sąlygas be Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vedėjo sutikimo. Nacionalinės kolektyvinės sutarties 14 straipsnyje taip pat nustatyta, kad vienasmenis profesinės sąjungos vadovas negali būti atleistas iš darbo darbdavio iniciatyva ar darbdavio valia ir jo būtinosios darbo sutarties sąlygos negali būti bloginamos be išankstinio darbdavio lygmeniu veikiančios profesinės sąjungos sutikimo. Kadangi ieškovė yra Rokiškio socialinės paramos centro darbuotojų profesinės sąjungos pirmininkė, ji laikytina vienasmeniu profesinės sąjungos valdymo organu, todėl atsakovas ieškovės atžvilgiu privalėjo laikytis tiek [DK 168 straipsnio](#) 3 dalies, tiek 2021 m. nacionalinės kolektyvinės sutarties 14 straipsnio nuostatų. Pagal [DK 33 straipsnio](#) 2 dalį, būtinosios darbo sutarties sąlygos – sąlygos (darbo funkcija, darbo apmokėjimo sąlygos ir darbovietė), dėl kurių susitarus laikoma, kad darbo sutartis yra sudaryta. Atsakovas, paskelbdamas ieškovei prastovą, pablogino darbo sutarties sąlygas, nes atėmė ieškovės darbo funkcijas, nurodė nevykti į darbovietę ir pakeitė darbo apmokėjimo sąlygas, todėl pažeidė [DK 168 straipsnio](#) 3 dalį ir 2021 m. nacionalinės kolektyvinės sutarties 14 straipsnį.
20. Atsakovas atsiliepime į ieškovės kasacinį skundą prašo jį atmesti, priteisti atsakovui iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
- 20.1. Žemesnės instancijos teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad galima situacija, kai padėtis įmonėje, darbdaviui nesuteikiant darbo sutartyje suldyto darbo dėl tam tikrų objektyvių priežasčių, gali tęstis netgi iki sprendimo tokį darbuotoją atleisti iš pareigų, esant ilgalaikiai prastovai, arba iki tol, kol darbuotojas sutinka eiti kitas pareigas. Vien tik aplinkybė, kad įstaigos struktūriniame padalinyje ar skyriuje, kurį siekiama panaikinti ir kuris yra neberekalingas, dirba darbuotojas, kuriam taikomos [DK](#) nustatytos garantijos, nereikia, jog toks padalinys ar skyrius turėtų ir toliau veikti ar egzistuoti vien tik dėl to, kad tokiame darbuotojui būtų suteiktos konkrečios darbo pareigos. Tokia situacija prieštarautų sąžiningumo, teisingumo, protingumo ir darbo subjektų lygybės principams (Vilniaus apygardos teismo 2013 m. gegužės 31 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 2A-2282-611/2013](#)). Nors paminėtoje byloje faktinės aplinkybės nėra tapačios šioje byloje susiklosčiusioms aplinkybėms, tačiau jos yra labai panašios, t. y. prastova darbuotojui paskelbta dėl [DK](#) nustatytų garantijų taikymo. Todėl šiuo atveju ieškovei paskelbta prastova yra teisėta, nes jai, kaip profesinės sąjungos pirmininkei, taikoma garantija tapo apibrėžta laiko atžvilgiu [DK 168 straipsnio](#) 3 dalies pagrindu. Tokios praktikos laikomasi ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nagrinėjant bylas dėl prastovos paskelbimo valstybės tarnautojui (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje [Nr. eA-412-438/2020](#)).
- 20.2. Teismai pagrįstai nusprendė, kad atsakovas prastovą paskelbė dėl objektyvių priežasčių. Ieškovė nepagrįstai teigia, kad apeliacinės instancijos teismas nevertino atsakovo paskelbtos prastovos priežasčių, t. y. ar šios priežastys buvo objektyvios ar subjektyvios. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teismo kompetencijai nėra priskirta atlikti įmonėje priimamų sprendimų ekonominio tikslingumo vertinimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-204/2007](#)). Teismai byloje atliko ieškovės ginčijamų atsakovo sprendimų dėl struktūrinių pertvarkymų vertinimą ir nustatė, kad įvykdyti pertvarkymai priimti įstatyme nustatyto kompetentingo asmens sprendimais ir pagrįsti ekonominėmis, organizacinėmis ir kokybiškos paslaugos, teikiamos

paslaugų gavėjų namuose, užtikrinimo priežastimis. Tai, kad struktūriniai pertvarkymai yra realūs ir įvykę, patvirtina atsakovo steigėjo Rokiškio rajono savivaldybės tarybos sutikimas. Taip pat atsakovas [DK 168 straipsnyje](#) nustatyta tvarka kreipėsi į Valstybinės darbo inspekcijos Panevėžio teritorinį skyrių, o šis priėmė sprendimą duoti sutikimą nutraukti darbo sutartį su ieškove darbdavio iniciatyva be darbuotojo kaltės, kuriame nurodyta, jog nenustatytos aplinkybės, kad darbo sutarties nutraukimas yra susijęs su ieškovės vykdoma darbuotojų atstovavimo veikla ar darbuotoja būtų diskriminuojama dėl jos vykdomos darbuotojų atstovavimo veiklos. Minėtas sprendimas paliktas galioti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugpjūčio 4 d. nutartimi administracinėje byloje [Nr. eA-3406-520/2021](#).

- 20.3. Kasaciniame skunde nepagrįstai nurodoma, kad teismai netinkamai taikė [DK 168 straipsnio](#) 3 dalį ir Nacionalinės kolektyvinės sutarties 14 straipsnį. Atsakovas gavo Valstybinės darbo inspekcijos Panevėžio teritorinio skyriaus vedėjo 2020 m. rugsėjo 11 d. sprendimą duoti sutikimą nutraukti darbo sutartį darbdavio iniciatyva be darbuotojo kaltės su ieškove. Taip pat atsakovas 2020 m. rugpjūčio 12 d. raštu kreipėsi į Rokiškio socialinės paramos centro darbuotojų procesinę sąjungą, prašydamas sutikimo atleisti iš einamų pareigų darbuotojų atstovavimo darbdavio lygiu įgyvendinančių asmenį – ieškovę. Rokiškio socialinės paramos centro darbuotojų profesinės sąjungos komitetas 2020 m. rugpjūčio 17 d. posėdyje nusprendė neduoti sutikimo atleisti ieškovę. Dėl šio sprendimo panaikinimo atsakovas kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą, tačiau šis atsisakė priimti ieškinį, motyvuodamas tuo, kad atsakovas, tinkamai įgyvendindamas [DK 168 straipsnio](#) 3 dalį, kreipėsi į Valstybinės darbo inspekcijos Panevėžio teritorinio skyriaus vadovą, prašydamas suteikti sutikimą nutraukti darbo santykius su ieškove pagal [DK 57 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą. Rokiškio socialinės paramos centro darbuotojų profesinė sąjunga dėl ieškovės atleidimo išdėstė savo nuomonę Valstybinės darbo inspekcijos Panevėžio teritorinio skyriaus vadovui, o šis ją įvertinęs atsakovui suteikė sutikimą nutraukti darbo sutartį.
- 20.4. Atsakovas, paskelbdamas prastovą, ieškovės darbo sąlygų nepablogino. Prastova negali būti laikoma darbo sąlygų bloginimu. Ieškovei nebuvo pakeistos darbo sąlygos, o atsakovas ieškovei negalėjo suteikti darbo, nes tokio darbo nebuvo panaikinus ieškovės pareigybę. Ieškove atsisakė būti perkelta į kitas lankomosios priežiūros darbuotojo pareigas ir pakeisti darbo sutartį, todėl skelbiant prastovą ieškovei [DK 168 straipsnio](#) 3 dalis negalėjo būti taikoma.
- 20.5. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai pripažino, kad gavus Valstybinės darbo inspekcijos sutikimą, šio teisėtumas patikrintas abiejų instancijų teismuose, papildomo profesinės sąjungos sutikimo reikalavimas būtų perteklinis, todėl atsakovas, paskelbdamas ieškovei prastovą, nagrinėjamu atveju nepadarė procedūrinių pažeidimų.
- 20.6. Byloje nėra pateikti duomenys apie per visą prastovos laikotarpį ieškovei išmokėtą darbo užmokestį. Byloje yra tik pažymos apie išmokas nuo 2020 m. gruodžio mėn. iki 2021 m. vasario mėn. Todėl ieškovės apskaiciuotas ir prašomas priteisti skirtumas tarp ieškovės vidutinio darbo užmokesčio ir jai išmokėtų sumų yra neteisingas.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasacine tvarka ribų

21. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia [CPK 353 straipsnis](#). Pagal šio straipsnio 1 dalį kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, natikrina anksčiau sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismu nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiškia, kad kasacinis teismas sprendžia išimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-2-684/2021, 19 punktas).
22. Ieškove kasaciniame skunde prašo panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų dalis, kuriomis atmesti ieškovės ieškinio reikalavimai dėl atsakovo 2020 m. lapkričio 3 d. įsakymo Nr. P1-613 „Dėl prastovos skelbimo Pagalbos į namus padalinio socialinei darbuotojai – padalinio vadovei D. K.“ panaikinimo ir skirtumo tarp vidutinio darbo užmokesčio bei išmokėtų ieškovei sumų už priverstinės prastovos laiką priteisimo iš atsakovo, ir dėl šių ieškinio reikalavimų ieškove prašo priimti naują sprendimą – šias ieškinio dalis patenkinti. Taigi, pagal kasacinio skundo dalyką bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas sudaro kasaciniame skunde nurodyti kasacijos pagrindai, susiję tik su ieškovei paskelbtos prastovos teisėtumu ir skirtumo tarp vidutinio darbo užmokesčio bei išmokėtų ieškovei sumų už priverstinės prastovos laiką priteisimu. Teisėjų kolegija toliau pasisako dėl šių ieškovės kasaciniame skunde iškeltų teisės aiškinimo ir taikymo klausimų.

Dėl galimybės darbuotojų atstovavimo darbdavio lygmeniu įgyvendinančiam asmeniui paskelbti prastovą, kol teisme yra sprendžiamas ginčas dėl Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vadovo sprendimo duoti sutikimą atleisti tokį darbuotoją

23. Prastova, jos paskelbimo pagrindai ir tvarka reglamentuojami [DK 47 straipsnyje](#). Pagal šio straipsnio 1 dalį darbdavys darbuotojui ar darbuotojų grupei gali skelbti prastovą, kai: i) darbdavys negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygto darbo dėl objektyvių priežasčių ne dėl darbuotojo kaltės ir darbuotojas nesutinka dirbti kito jam pasiūlyto darbo; ii) darbdavys negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygto darbo dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino laikotarpiu nustatytų veiklos ribojimų ir dėl darbo organizavimo ypatumų nėra galimybės sulygto darbo dirbti nuotoliniu būdu arba kai darbuotojas nesutinka dirbti kito jam pasiūlyto darbo.
24. Prastova yra laikinas darbuotojo darbo sutartini sulygto darbo funkcijos neatlikimas dėl nuo kitos šalies – darbdavio – priklausančių priežasčių (pvz., užsakymų stokos ar perprodukcijos, gamybos, sandėliavimo ar tiekimo sutrikimų, ekonominių ar finansinių priežasčių ar streikų, lokautų). Prastovos paskelbinas siejamas su objektyviomis priežastimis (trūksta žaliavų, nėra užsakymų ir pan.), t. y. kai dėl prastovos nėra darbo sutarties šalių kaltės. Paskelbus prastovą darbuotojas privalo laikytis darbdavio įsakyme dėl prastovos paskelbimo nustatytų taisyklių. Darbdavys gali apibrėžti darbuotojo buvimo darbovietėje laiką, atšaukimo iš prastovos terminus ir procedūrą, taip pat nustatyti, kiek laiko darbuotojui pavedama būti darbovietėje ir kada (Davulis, T. *Lietuvos Respublikos darbo kodekso komentaras*. Vilnius: Registrų centras, 2018, p. 185).
25. Kasacinio teismo praktikoje pažymima, kad prastovai būdinga tai, jog darbdavys dėl objektyvių priežasčių vienašališkai nevykdo įsipareigojimo suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygto darbo, o darbuotojas būtent dėl šios priežasties negali vykdyti darbo sutartimi nustatyto savo įsipareigojimo – dirbti tam tikros profesijos, specialybės, kvalifikacijos darbo arba eiti tam tikrų pareigų. Prastovos atvejais

darbdavys turi galimybę darbuotojui mokėti mažesnę nei darbo sutartyje sulygtą darbo užmokesį. Kita vertus, atsižvelgiant į darbuotojo interesus, teisės normos nustato tam tikras teises į darbą, darbo užmokesį garantijas darbuotojui, negalinčiam dėl nuo jo nepriklausančių priežasčių dirbti darbo sutartimi sulygtą darbą. Toks darbo teisinių santykių reguliavimas prastovos atveju leidžia derinti darbdavio ir darbuotojo interesus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-247/2011](#)).

26. Sprendžiant dėl prastovos teisėtumo pirmiausia turi būti nustatyta, ar egzistuoja objektyvios priežastys, trukdančios darbdaviui suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygtą darbą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-286-943/2021, 33 punktas).
27. Nagrinėjamu atveju byloje nustatyta, kad atsakovui atliekant struktūrinius pertvarkymus buvo panaikinta Pagalbos į namus padalinio (šio padalinio vadove dirbo ieškove) ir Dienos socialinės globos padalinių socialinių darbuotojų – padalinių vadovų pareigybės ir nuo 2020 m. lapkričio 4 d. įsteigta viena Socialinių paslaugų namuose padalinio socialinio darbuotojo – padalinio vadovo – pareigybė. Kadangi ieškove administracine tvarka apskundė Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vadovo sprendimą duoti sutikimą nutraukti darbo sutartį su ieškove, kuri tuo pat metu ėjo ir Rokiškio socialinės paramos centro darbuotojų profesinės sąjungos pirmininko pareigas, atsakovas paskelbė ieškovei prastovą, iki bus išnagrinėtas ginčas dėl minėto sutikimo teisėtumo. Toks prastovos ieškovei paskelbimas atsakovo buvo grindžiamas [DK 168](#) straipsnio 3 dalimi, nustatančia draudimą nutraukti darbo sutartį su ieškove tol, kol vyksta darbo ginčas.
28. Pirmosios instancijos teismas byloje nusprendė, kad situacija, kai jau yra panaikinta darbuotojo pareigybė, o darbo sutarties nutraukimas negalimas, nes yra ginčijamas sprendimas suteikti sutikimą nutraukti darbo sutartį, laikytina objektyvia priežastimi, dėl kurios darbdavys negali darbuotojui suteikti pagal darbo sutartį sulygtą darbą. Apeliacinės instancijos teismas tokiai pirmosios instancijos teismo išvadai iš esmės pritarė pažymėdamas, kad atsakovas turėjo pagrindą paskelbti prastovą ieškovei, iki bus išnagrinėtas jos skundas, nes ieškovės pareigybė neišliko, o atsakovo siūlomo darbo ji atsisakė. Teisėjų kolegija su šiomis teismų išvadomis nesutinka dėl toliau nurodytų priežasčių.
29. Tiek teisės doktrinoje, tiek teismų praktikoje nurodoma, kad negalima skelbti prastovos darbuotojams, kurie nesutinka su darbo sąlygų keitimu arba darbo sutarties nutraukimu darbdavio pasiūlytomis sąlygomis. Šio priežastys laikytinos subjektyvomis (Davulis, T. *Lietuvos Respublikos darbo kodekso komentaras*. Vilnius: Registrų centras, 2018, p. 186; taip pat žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 21 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-66/2011](#)).
30. Teisėjų kolegijos vertinimu, byloje susiklosčiusi situacija nelaikytina objektyvia priežastimi [DK 47](#) straipsnio 1 dalies prasme taikyti prastovos teisinį institutą. Pareigybės panaikinimas dėl vykdomų struktūrinių pertvarkymų nepasibaigus teisminiam ginčui dėl Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vadovo sprendimo duoti sutikimą atleisti darbuotojų atstovavimą įgyvendinantį asmenį teisėtumo nelaikytina objektyvia priežastimi darbuotojui skelbti prastovą, nes tai darbdavio vienašališkai priimtas sprendimas dėl struktūrinių pertvarkymų, kuriuos atlikus naikinama darbuotojų atstovavimą darbdavio lygmeniu įgyvendinančio asmens pareigybė, t. y. laikytina subjektyvia priežastimi. Nagrinėjamu atveju ieškovės pareigybė buvo panaikinta išimtinai dėl darbdavio veiksmų ir sprendimų nesulaukus ginčų dėl Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vadovo sprendimo duoti sutikimą atleisti darbuotojų atstovavimą įgyvendinantį asmenį teisėtumo pabaigos. Tai reiškia, kad kai darbdavio inicijuojami struktūriniai pertvarkymai susiję su pareigybės, kurią užima darbuotojų atstovavimą įgyvendinantis darbuotojas, panaikinimu ir tokio darbuotojo atleidimu, struktūriniai pertvarkymai neturėtų būti įgyvendinami tol, kol nėra gautas Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vadovo sutikimas atleisti darbuotojų atstovavimą įgyvendinantį asmenį ir nėra pasibaigęs ginčas dėl tokio sutikimo teisėtumo.
31. Tokią išvadą teisėjų kolegija daro atsižvelgdama į [DK 168](#) straipsnio 3 dalį, kurioje nustatyta, kad darbuotojų atstovavimą įgyvendinantys asmenys laikotarpiui, kuriam jie išrinkti, ir šešis mėnesius po jų kadencijos pabaigos negali būti atleisti iš darbo darbdavio iniciatyva ar darbdavio valia ir jų būtinosios darbo sutarties sąlygos negali būti pablogintos, palyginti su ankstesnėmis jų būtinosiomis darbo sutarties sąlygomis ar palyginti su kitų tos pačios kategorijos darbuotojų būtinosiomis darbo sutarties sąlygomis, be Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus įgalioto Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus, kuriam priklausančioje teritorijoje yra darbdavio darbovietė, vadovo sutikimo.
32. [DK 47](#) straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatyta, kad kai darbdavys paskelbia prastovą neterminuotai arba ilgesniam negu trijų darbo dienų laikotarpiui, darbuotojas neprivalo atvykti į darbovietę, tačiau turi būti pasirengęs atvykti į darbovietę kitą darbo dieną po darbdavio pranešimo. Už prastovos laiką iki trijų darbo dienų mokama šios dalies 1 ir 2 punktuose nustatyta tvarka, o už kitą prastovos laikotarpį jam paliekiama keturiasdešimt procentų vidutinio jo darbo užmokesčio. Tai reiškia, kad darbuotojui paskelbus prastovą laikinai pabloginamas tokios darbo sutartyje sulygtos būtinosios darbo sutarties sąlygos kaip darbo funkcija ir darbo apmokėjimas, o tai, minėta, galima tik laikantis [DK 168](#) straipsnio 3 dalyje nustatytos tvarkos.
33. Būtinosios darbo sutarties sąlygos reglamentuojamos [DK 34](#) straipsnyje, kurio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienoje darbo sutartyje turi būti susitarta dėl darbo funkcijos, darbo apmokėjimo ir darbovietės. Kaip matyti, į būtinąsias darbo sutarties sąlygas patenka tiek darbo funkcija, kuri laikoma bet kokių veiksmų, paslaugų ar veiklos atlikimas, taip pat tam tikros profesijos, specialybės, kvalifikacijos darbas. Darbo funkcija apibrėžiama darbo sutartyje, pareiginiuose nuostatuose ar darbo (veiklos) apraše. Taip pat būtina darbo sutarties sąlyga pripažįstamas darbo apmokėjimas.
34. Darbuotojui ar darbuotojų atstovui, taip pat ir darbdaviui administraciniame teisme ginčijant Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vadovo sprendimą atsisakyti ar duoti sutikimą nutraukti darbo sutartį ar pakeisti būtinąsias darbo sutarties sąlygas galioja draudimas nutraukti darbo sutartį su darbuotojų atstovavimą įgyvendinančiais asmenimis ar keisti būtinąsias darbo sutarties sąlygas (Davulis, T. *Lietuvos Respublikos darbo kodekso komentaras*. Vilnius: Registrų centras, 2018, p. 497).
35. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nurodytą reglamentavimą, kasacinio teismo praktiką ir teisės doktriną ginčo klausimu, konstatuoja, kad teismai, pripažindami, jog atsakovas byloje turėjo teisę paskelbti ieškovei prastovą, nes ieškovės pareigybė buvo jau panaikinta, neatsižvelgė į [DK 168](#) straipsnio 3 dalyje nustatytą draudimą bloginti būtinąsias darbo sutarties sąlygas, palyginti su ankstesnėmis jų būtinosiomis darbo sutarties sąlygomis ar palyginti su kitų tos pačios kategorijos darbuotojų būtinosiomis darbo sutarties sąlygomis, be Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus įgalioto Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus, kuriam priklausančioje teritorijoje yra darbdavio darbovietė, vadovo sutikimo. Nagrinėjamu atveju ieškovei apskundus Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Panevėžio teritorinio skyriaus vedėjo 2020 m. rugsėjo 11 d. sprendimą Nr. SD-05-11699 duoti sutikimą atleisti ieškovei, toks sutikimas juridinę galią atleidžiant ieškovei įgijo tik jo teisėtumo klausimą išnagrinėjus teisme ir įsiteisėjus teismo sprendimui. Tai, teisėjų kolegijos vertinimu, sudaro pagrindą sutikti su ieškovės kasacinio skundo argumentais, kad situacija, kai darbuotojo pareigybė panaikinama dėl darbdavio vykdomų struktūrinių pertvarkymų, darbuotojas negali būti atleistas iš darbo ir jo būtinosios darbo sutarties sąlygos negali būti pabloginamos dėl [DK 168](#) straipsnio 3 dalyje įtvirtinto draudimo, kol vyksta darbo ginčas dėl Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vadovo sutikimo atleisti darbuotojų atstovavimą įgyvendinantį asmenį (ieškovei) teisėtumo.
36. Apibendrindama pirmiau nurodytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju teismai netinkamai taikė ir aiškino [DK 47](#) straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas prastovos paskelbimo sąlygas ir [DK 168](#) straipsnio 3 dalyje nustatytus draudimus bloginti ieškovės būtinąsias darbo sutarties sąlygas be Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vadovo sutikimo ir atleisti ieškovei, kol vyksta darbo ginčas, bei nukrypo nuo šias normas aiškinančios kasacinio teismo praktikos ([CPK](#) 346 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktai). Nurodyti pažeidimai sudaro pagrindą panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų dalis, kuriomis pripažinta, kad atsakovas pagrįstai ieškovei paskelbė prastovą, ir dėl to buvo atmetas ieškovės ieškinio reikalavimas panaikinti atsakovo 2020 m. lapkričio 3 d. įsakymą Nr. P1-613 „Dėl prastovos skelbimo Pagalbos į namus padalinio socialinei darbuotojai – padalinio vadovei D. K.“, ir dėl šių dalių priimti

naują sprendimą – ieškinį tenkinti iš dalies, panaikinti atsakovo 2020 m. lapkričio 3 d. įsakymą Nr. P1-613 „Dėl prastovos skelbimo Pagalbos į namus padalinio socialinei darbuotojai – padalinio vadovei D. K.“ ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 4 punktą).

37. Pripažinus, kad atsakovas nepagrįstai paskelbė ieškovei prastovą, atitinkamai sprendžiamas klausimas dėl skirtumo tarp vidutinio darbo užmokesčio bei išmokėtų ieškovei sumų už priverstinės prastovos laiką priteisimo iš atsakovo.
38. Nagrinėjamu atveju byloje teismai nespėdė ir nevertino šio ieškovės ieškinio reikalavimo, todėl teismų procesiniuose sprendimuose liko nenustatytas nei vidutinis ieškovės darbo užmokesčio dydis, nei ieškovei išmokėtų sumų už priverstinės prastovos laiką. Šios aplinkybės laikytinos fakto klausimu, o kasacinis teismas įrodymų netiria ir faktų nenustato, tik patikrina, ar nustatydami faktines aplinkybes teismai nenukrypo nuo įrodymų vertinimo taisyklių ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-425/2011](#); 2013 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-110/2013](#); kt.).
39. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad pagrindinis bet kurios instancijos teismo tikslas yra teisingas bylos išnagrinėjimas, siekiant nustatyti materialią tiesą byloje. Teismo pareiga – ištirti visas bylai reikšmingas aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą. Apeliacinės instancijos teismas, būdamas kompetentingas spresti byloje tiek fakto, tiek teisės klausimus, turi pats ištaisyti pirmosios instancijos teisme bylos nagrinėjimo metu padarytus pažeidimus – pašalinti tiek bylos faktinių aplinkybių nustatymo klaidas, tiek nustatytus materialiosios ir proceso teisės normų taikymo ir aiškinimo trūkumus (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. rugsėjo 28 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-208-1075/2022](#) 37 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
40. Atsižvelgdama į tai, kas nurodyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad klausimas dėl vidutinio darbo užmokesčio bei išmokėtų ieškovei sumų už priverstinės prastovos laiką priteisimo iš atsakovo negali būti išnagrinėtas kasaciniame teisme dėl papildomai tirtinų faktinio pobūdžio aplinkybių. Todėl šios pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų dalys panaikintinos ir ši bylos dalis perduotina iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktą).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

41. Kadangi bylos dalis dėl ieškovės ieškinio reikalavimo priteisti iš atsakovo skirtumą tarp vidutinio darbo užmokesčio bei išmokėtų ieškovei sumų už priverstinės prastovos laiką grąžintina iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, šalių patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spėti šiam teismui atsižvelgiant į galutinį bylos išnagrinėjimo rezultata.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 ir 5 punktais, 362 straipsniu,

nutaria:

Panevėžio apylinkės teismo 2022 m. birželio 3 d. sprendimo ir Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. rugsėjo 20 d. nutarties dalis, kurionis atmetas ieškovės ieškinio reikalavimas panaikinti atsakovo 2020 m. lapkričio 3 d. įsakymą Nr. P1-613 „Dėl prastovos skelbimo Pagalbos į namus padalinio socialinei darbuotojai – padalinio vadovei D. K.“, panaikinti ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – ieškinį patenkinti iš dalies ir panaikinti Rokiškio socialinės paramos centro direktoriaus 2020 m. lapkričio 3 d. įsakymą Nr. P1-613 „Dėl prastovos skelbimo Pagalbos į namus padalinio socialinei darbuotojai – padalinio vadovei D. K.“.

Panevėžio apylinkės teismo 2022 m. birželio 3 d. sprendimo ir Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. rugsėjo 20 d. nutarties dalis, kurionis atmetas ieškovės ieškinio reikalavimas priteisti iš atsakovo skirtumą tarp vidutinio darbo užmokesčio bei išmokėtų ieškovei sumų už priverstinės prastovos laiką, panaikinti ir perduoti šią bylos dalį iš naujo nagrinėti Panevėžio apygardos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Virgilijus Grabinskas

Gediminas Sagatys

Dalia Vasarienė